

TORROELLENCS DEL SEGLE SETZÈ

Tot sovint penso com s'ha fet difícil la pervivència de les famílies en els pobles o viles que les han vist créixer i com va perdent-se dins els nous corrents socials aquella continuïtat que lligava els llinatges a una població o, més encara, a les parets d'un carrer determinat. No he de fer més que repassar el meu tronc familiar per veure com l'arbre que fou plantat a Torroella a darreries del 1.500, per en Baldiri Pericôt, va florir-hi, de primavera en primavera, ben prop dels 400 anys, com va anar cedint i com la nostra generació n'és el darrer brot.

Per això quan contemplo aquesta joventut ardida, tan torroellenca en la infantesa, com aixeca el vol en arribar a la vida social, sento —què hi farem? — una tristesa inexplicable que m'ha fet dubtar de moltes coses humanes. Sí, cada dia serà més difícil que persisteixin els mateixos cognoms arrecerats darrera les parets dels nostres pobles, més immutables que ells. Potser això és lògic, i fins una llei natural de la vida, que els nouvinguts es barreixin amb els autòctons i, més tard, els substituïixin; però aquests darrers temps el procés és extremadament accelerat i ens sobta un xic.

A Torroella, vila que fins ara havia estat tan apta a la pervivència de la major part de les famílies, la correguda es veu molt a les clares. Per això, en aquest moment d'evolució, ens ha interessat de llegir i comentar el cens de «fogatges» de 1515 corresponent a la nostra Vila, que com d'altres de temps semblant, es troba a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

En aquest document podem veure que fa 450 anys les cases torroellenques, entre els diversos estaments, amb el nucli de Sobrestany i els casals forans, sumaven la xifra de 248 famílies i que llurs «caps de casa» eren els següents:

Los eclesiastichs

mo .f. de Jaffer preuere Sagrista
mo .Narcis Marques preuere regent
la sagristia
mo .Grau Salra defruint la doma
mo .Joan camos
mo .bñt. camos
mo .Barthô massanet } preures
mo .Andreu amat } beneficiats
mo .Joan Jorda } en la Sglesia
mo .Joan Vidal } de Torroella
mo .pere pages
mo .Joan alter } beneficiats de
mo .f. rossell } Torroella
mo .Roch peralta pre. defruint 'en la
dita sglesia

los militars

mo .Guillem de biure âls de St.Cli-
ment Sor.de St.Jordj
mo .bñt. lobregat
mo .Luys pous
mo .Luys civera
La S. vidua bernaue
mo .Ramô pere lobregat
mo .Joan Mateu
mo .Cosme damja llabia Senor del
Castell de l'orroella de montgrj

los laychs de la vila de torroella de mögrj

pere Sadornj
pons Saber
Miquel gibert
Baldirj Llosa
Antich Solivâ
Joan vguet
Grau llenes
Grau mateu
Roch andreu
Gabriel corder
Joan Sentpol
Miquel capella
Joan Saura
Antoni alio
Antoni mateu

Miquel casadevall

f. ferrer
Mestre fuster
pere miguel
Arnau guillem
Miquel vguet
pere colomer
pere pages
mestre Joan ferrer
Antoni Janis
La vidua violant
Blay Vidal
Joan mir arbones
Sabria Colomer
Narcis Segars
Pere Seguer
Antoni carbo
Joan capell
Roch Sabater
Steve carbonell
pere guillem
Joan niell
pere pastell sastre
Garau pedrola
Antoni bonet
Andreu Sanant
f. pedrola
Lorent Seguer
Pere Seguer prebosi
franci sentpol
Barthô pallol
pere mercader
joan font
pere horrassa
Sabestia Sunô
pere de deu
Joâ mallol
joan Seguer
pere rull
pere pla
Joan richseu
Antoni ferrer
Antoni pages
Francesch oller
Joan clota
Guillem barrot
peirot tortosa

Antoni camos	pere pages sastre	Antoni brú
Andreu lobregat	Barthô marij	Joan mato
Antoni bofill	Xptofol Scuner	Bernardi ribes
francesch Surlia	Mestre bñt pastell	pere pasqual
pere lloch	barber	franci baille
Guillem iyo	Joan scuder barber	Garau mir
Garau marayä	Joan massanet	Miquel Jorda
pere casadevall	pere rasador	Miquel Sabet
la vidua calvona	Damja vinyes	Joan mollo
Joan frigol	Joan vinyes	Gabriel mato
pere fuster	Feliu morera	pere llenes
Bñt. pellicer	Andreu miquel	pere llop
Joan planes	pere Stanyol	Joan llop
Miquel cerda	Joan bñt	Joan vilar
pere camps	Domingo pages	pere Sabiula
La vidua Soira	Rafel barrot apotecari	La vidua Salvadora
Joan Savant alias	Ypolir chor	Joan Marti als. guillem
madrones	Joan riera	Barthô morer
La vidua Serra	Tomas Llensa	Joan casadevall
Joan moresch	Antoni casamor	Miquel de deu
Barthô colomer	Miquel Seguer	Arnau gasco tamborino
Joan Sentpol	Joan pastell	Joan romaguera
Jât alio	Joan bataller	Jât baster
Bñt colomer	mestre pere franc	Narcis mateu
Bñt garbi	barber	Guillem de la devesa
peyro gasco	Baldiri torren	Miquel montaner
Mallardet gasco	Antoni puig	Antich figuera
Antoni massanet	mestre Joan de biure	Joan meige
pere pages tauler	Bernat Boffill	Xptofol royz texidor
Andreu Serra	pere carrer	Joan francesch mestre de
Antich Serra	Carles miquel	cases
pere amat	Carles batlle	Miquel pages
pere Salvador	Carles vilar	Joan tomas
pere al.lot	Jaume vinyoles	Joan rostell
Jât mollo	pere mir	pere montserrat
pasqual teixidor	pere bataller	pere Jofre
Miquel Marij	Antoni tarasco	Francesch çafolca
f. benajam	pere frigola	Joan guardias
Genjs Seguer	La vidua ruftara	Joan molinas
pere tor	Antoni creus	Baltesar barrot
Benet calmer	Feliu moner	Galceran spaser
Joan Salvador	Francesch mas ferrer	Guillem bonet
Mestre guillem baster	Joan Sabria	franci tor
Antoni texidor	pere massanet	Joan pous
Joan ribes sastre	Miquel feliu	pere montaner
Miquel peralta	Mateu agosti	Joan pere
Nicolau Salvay	pere mir maior	Antoni pou

Joan darago	<i>Los masos forans que</i>	<i>Sobrestany que es del</i>
pere payheta	<i>son de la parroquia o</i>	<i>terme o contribució de</i>
Joan canet	<i>contribució de torroella</i>	<i>Torroella de Mögrj</i>
Baldiri pasqual	Miquel Begur	pere ferran
La vidua Francina	Antoni cassa	pere malanch
La dida grossa	En rayra que esta al	Miquel mary
Barthô de roses	moli de vall	Joan coll
Antoni vallosera	La vidua reala	Maria morga
La vidua rossa	Andreu massanet	Joan regi
f.câpmya Juige	Miquel boygas	En reginet
	Mestre f.lo moliner	En fortia
		En vguet
		Bernat Coll
		En morer de la vallana

Compliant que cada llar abrigués, de promig, unes 5 persones, aquesta relació voldria dir per a la Vila un cens d'un 1.240 ànimes.

Bé es veu, doncs, la importància de Torroella que ja s'havia refet de la davallada de les darreries del segle XIV, puig que en terres gironines només la superaven —apart la capital— Castelló d'Empúries, Puigcerdà, Olot i S. Feliu de Guixols; i encara aquestes dues darreres amb una diferència molt petita d'habitants. També constata el document, la seva alta condició car hi figuren 13 cases — o «caps de casa» — de caràcter eclesiàstic i 8 de condició militar, o de cavallers.

Apart aquestes reflexions generals voldríem remarcar les característiques humanes apassionants que traspuja el cens comentat i que sembla que ens fa reviure, per un moment, el segle seixè, el qual, a jutjar per les pedres que va deixar escampades pels nostres carrers, fou creixent i pròsper.

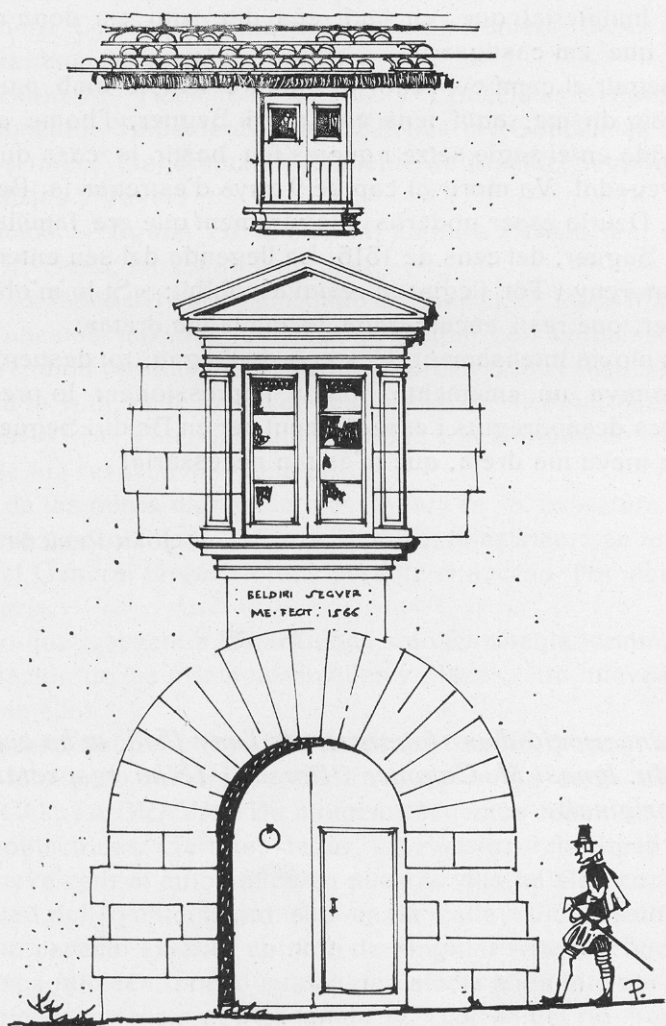
Vegeu, amics, aquests bé de Déu de cognoms que encara pronunciem tots quan parlem de contemporanis nostres o dels nostres pares i avis. Quin goig que fa de llegir: Alió, Huguet, Bataller, Llenes, Mercader, Massanet i tants d'altres!. Repareu en l'existència, ja aleshores, dels masos en els noms de l'amo de la torre Begura, el del mas Cassà, la vídua del mas Ral, els moliners, etc. Constateu com Sobrestany ja era un nucli i com a l'Estarit no hi havia ningú; qui ho havia de dir!

Repasant la llista d'aquests caps de casa hi trobem els pocs oficis existents en aquella època. Veureu l'apotecari —Déu meu, que hi deuria tenir als pots que pogués guarir?—, els barbers (que feien de cirurgians) els sastres, l'espaser, el mestre de cases i el «tamborino», de procedència francesa, el qual deuria ésser tota l'orquestra de la Vila.

Finalment també llegim molts de cognoms de famílies que en el caminar lentíssim de les generacions han desaparegut i només en sabem el rastre pels fets o per les cases que van deixar. Aquest no és un estudi a fons però em vénen a la memòria, sense esforç, algunes famílies d'aquestes: Els Llabià, senyors que tenien vinculada al llinatge la guarda del Castell i llur casa (vegeu el llibre de F. M. de l'any 1950 «La casa Llabià en T. de M.» per Pelai

Negre Pastell) és encara al carrer dels Bous, tot baixant a mà esquerra, cantonada al carreró que donava a la muralla; la família Seguer, un membre de la qual — en Baldiri — 51 any després d'aquest cens, basí una de les cases més belles dels nostres carrers, amb un cos central que ha arribat intacte fins a nosaltres; la família Sanant, la casa de la qual fou restaurada molt intensament, pel que es veu, en el S. XVIII: és al carrer Major; la família Metge (avui casa Bataller, al carrer de l'Església), un membre de la qual, notari, el trobem enterrat solemnement als claustres de la Seu barcelonina sota la llegenda pairal «fill de la Vila de Torroella de Montgrí de l'Empordà»; i tantes d'altres de vida apassionada, amb llàgrimes i rialles, de les quals mai més ningú no en sabrà la història.

* * *

Les famílies benestants del segle XVI, vivien en cases com aquesta.
(Casa d'en Baldiri Seguer, al carrer de l'església, datada 1566)

Aquesta primavera, el dia de dimecres Sant, aniversari de la mort del meu pare, tot pregant per ell, vaig restar sol a l'Església —la nostra petita Catedral— i me semblà reviure fantasiosament l'ambient del segle que va acompanyar la vida d'aquests torroellencs. No em va resultar gaire difícil ja que allí tenia davant meu les mateixes parets, em cobrien les mateixes voltes i la claror era idèntica. Jo veia l'arquitectura austera de la nau gòtica tal com la devien veure tantes vegades aquells ulls i m'encantava amb l'aparició de les formes del renaixement en el gran arc del cor, que sempre en fa reviure aquella llegenda estranya de l'arquitecte fantàstic i tonedís que el bastí amb èxit, després que d'altres hi havien fracassat. Mai no serà possible, ja ho veig, saber qui era. Mai tampoc no sabrem com eren aquests torroellencs que tanta pedra noble feren picar. Les seves despulles eren ven a la vora meu, però és inútil. Tampoc no podrem saber mai el nom d'aquell vilatà espiritualíssim enterrat aquell segle en el pas central de l'església: 400 anys de passes humanes han esborrat el seu nom, però no el seu pensament, tan refinadament inmaterial que, en llatí, ens diu, «no em dona neguit el pes de la pedra que em castiga».

Vaig seguir el camí evocador del nostre temple amb pausa continguda... Mira! vaig dir-me, aquí tens en Baldiri Seguer, l'home que va passar tota la seva vida en el segle setzè i que es feu bastir la casa que has envejat més d'una vegada!. Va morir al cap de 9 anys d'estrenar-la. Ben poc temps, pobre home!. Deuria ésser poderós i segurament que era familiar pròxim del Prebost Pere Saguer, del cens de 1515. La llegenda del seu enterrament se'm clavà com un reny. Tot llegint-la restava cohibit: «Si jo m'oblidés de tu, o Baldiri Seguer, que resti encarcerada la meva mà dreta».

A fora plovia intensament. El soroll de l'aigua, tot despenjant-se de les teulades, entonava un «memento homo» impressionant. Jo pregava per tots els torroellencs desapareguts i especialment per en Baldiri Seguer. No fos cas que perdés la meva mà dreta, que m'és tan necessària!

JOAN PERICÔT

Nota: La transcripció dels «fogatges» de l'any 1515, m'ha estat facilitada per Mn. Ignasi M. Colomer i Presas. (S'ha respectat l'ortografia de l'original).